

بسم الله الرحمن الرحيم

اخلاق اسلامی

سید رضی سیدنزاد

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)

سرشناسه	سیدنژاد، سیدرضی، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور	اخلاق اسلامی / سیدرضی سیدنژاد: تهیه کننده پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (علیه السلام).
مشخصات نشر	تهران: سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۳۰۴ ص.؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. م.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۹۴۲-۰۱-۸: ریال: ۱۴۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۳۰۰] - ۳۰۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	اخلاق اسلامی
شناسه افزوده	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)
شماره افزوده	انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا
ردیفی کنه	۱۳۹۵ ۳ الف ۹۳/۸/س BP ۲۴۷/۸
رده بندی یوبی	۲۹۷/۶۱
شماره کتابشناسی ملی	۴۲۱۹۹۰۱

اخلاق اسلامی (دوره مسکنی رسامی آجا)

- تهیه کننده: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (علیه السلام)
- نویسنده: سیدرضی سیدنژاد
- ناظر علمی: حجت الاسلام والمسلمین نگارش
- سروراستار: حسین قاسم حمزه
- ویراستار: شریفه یزدانی
- ناظر سازمانی: علی جباری فیروزجاء
- واپایش نهایی: سیدعلی یار افشارپور
- صفحه آرا: علی نصیرمحمدی
- طرح جلد: مصطفی زینلی
- نوبت و سال چاپ: اول / ۱۳۹۵
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- بها: ۱۴۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۹۴۲-۰۱-۸
- ناشر: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا (با همکاری معاونت تربیت و آموزش ساعس آجا)
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران

نشانی: تهران، خیابان شهید قدوسی، سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران

معاونت تربیت و آموزش، صندوق پستی ۳۳۹۸ - ۱۶۷۶۵

تلفن: ۸۱۹۵۲۴۰۷. دورنگار: ۸۸۴۰۵۰۰۱

فهرست مطالب

۱۶	 پیشگفتار
۲۰	 مقدمه

درس اول: کلیات اخلاق نظامی در اسلام

۲۳	 ۱-۱. تعریف اخلاق
۲۵	 ۱-۲. ارزش و جایگاه علم اخلاق
۲۷	 ۱-۳. انواع علم اخلاق
۲۷	 ۱-۳-۱. اخلاق نظری یا فلسفه اخلاق
۲۸	 ۱-۳-۲. اخلاق تطبیقی یا اخلاق مقارن
۲۸	 ۱-۳-۳. اخلاق عملی یا روش اخلاقی
۲۸	 ۱-۴. ضرورت پرداختن به اخلاق اسلامی
۳۱	 ۱-۵. اخلاق نظامی
۳۳	 ۱-۵-۱. ضرورت اخلاق نظامی
۳۴	 ۱-۵-۲. تأکید اسلام بر اخلاق نظامی

درس دوم: اطاعت پذیری

۳۸	۱-۲. اهمیت و ضرورت اطاعت پذیری
۴۰	۲-۲. اطاعت پذیری در قرآن
۴۱	۳-۲. اطاعت پذیری در روایات و سیره معصومان علیهم السلام
۴۳	۴-۲. حدود اطاعت پذیری
۴۴	۵-۲. آثار اطاعت پذیری
۴۵	۱-۵. اسجام سازمان
۴۵	۲-۵. اجرای دقیق طرح ها و نقشه ها
۴۶	۳-۵. نظم و انضباط روزی
۴۸	۴-۵. تضعیف روحیه دشمن
۴۹	۶-۲. اثرها و عواقب نافرمانی
۴۹	۱-۶-۲. از بین رفتن امنیت
۵۰	۲-۶-۲. شکست و نابودی
۵۲	۳-۶-۲. رکود در پیشبرد سازمان
۵۲	۷-۲. عوامل نافرمانی
۵۲	۱-۷-۲. دنیا طلبی
۵۳	۲-۷-۲. جمود و تحجر
۵۴	۳-۷-۲. رفاه طلبی

درس سوم: نظم و انضباط

۵۶	۱-۳. تعریف نظم و انضباط
۵۷	۲-۳. اهمیت نظم و انضباط
۵۹	۳-۳. نظم و انضباط در اسلام
۶۰	۱-۳-۳. نظم در قرآن
۶۱	۲-۳-۳. نظم در روایات
۶۲	۴-۳. ضرورت رعایت نظم در نیروهای مسلح
۶۴	۵-۳. آثار و برکات نظم و انضباط
۶۴	۱-۵-۳. استفاده بهینه از فرصت ها

۶۵	۲-۵-۲. استواری امور
۶۵	۳-۵-۲. نتیجه بخشی کارها
۶۶	۴-۵-۳. پیروزی در جنگ
۶۶	۶-۳. پیامدهای بی نظمی
۶۷	۱-۶-۳. پایمال شدن حقوق دیگران
۶۷	۲-۶-۳. ایجاد هرج و مرج
۶۷	۳-۶-۳. تزلزل سازمان نظامی
۶۸	۴-۶-۲. خدشه دار شدن شخصیت اجتماعی
۶۹	۶-۲. شدت سپاه و پیروزی دشمن
۷۰	۷-۳. راه، راه، راه! از نظم به انضباط
۷۰	۱-۷-۳. الهام به هدایت دینی
۷۰	۲-۷-۳. برنامه ریزی
۷۱	۳-۷-۳. هم نشینی با افراد ملام
۷۱	۴-۷-۳. آگاهی از فواید نظم و انضباط
۷۲	۵-۷-۳. تشویق و تنبیه
۷۲	۶-۷-۳. تقسیم وقت

درس چهارم: امانت داری

۷۵	۱-۴. معنا و مفهوم امانت
۷۶	۲-۴. اهمیت امانت داری
۷۷	۱-۲-۴. آیات قرآن کریم
۷۷	۲-۲-۴. روایات
۷۹	۳-۲-۴. سیره معصومان
۸۰	۳-۴. حدود امانت داری
۸۱	۴-۴. انواع امانت
۸۲	۱-۴-۴. امانت الهی
۸۳	۲-۴-۴. امانت پیامبر

- ۸۴..... ۴-۴-۳. امانت مردم
- ۸۴..... ۴-۵. برخی مصادیق امانت
- ۸۴..... ۴-۵-۱. امانت در گفتار
- ۸۵..... ۴-۵-۲. امانت در مال
- ۸۵..... ۴-۸-۳. حکومت و مناصب آن
- ۸۶..... ۱-۵-۱. اسرار
- ۸۷..... ۵-۵-۵. وجهه جوارح انسان
- ۸۷..... ۴-۶-۶. اثرها و فواید امانت داری
- ۸۷..... ۴-۶-۱. نزدیکی به خون خدا
- ۸۸..... ۴-۶-۲. افزایش سطح اعتماد عمومی
- ۸۸..... ۴-۶-۳. رسیدن به مقامات عالی
- ۸۹..... ۴-۶-۴. حاکمیت خیر و صمیمیت
- ۸۹..... ۴-۶-۵. ازدیاد رزق و ثروت
- ۹۰..... ۴-۶-۶. رهایی از دوزخ
- ۹۰..... ۴-۷. عوامل و زمینه‌های امانت‌داری
- ۹۰..... ۴-۷-۱. ایمان
- ۹۱..... ۴-۷-۲. نظارت و کنترل
- ۹۱..... ۴-۷-۳. بیان اهمیت و فواید امانت‌داری
- ۹۱..... ۴-۷-۴. تکریم و تشویق انسان‌های امین

درس پنجم: عفت و پاکدامنی

- ۹۴..... ۵-۱. معنای عفت
- ۹۶..... ۵-۲. اهمیت و جایگاه عفت در اسلام
- ۹۷..... ۵-۲-۱. برترین ویژگی اخلاقی
- ۹۷..... ۵-۲-۲. اجر مجاهد فی سبیل الله
- ۹۸..... ۵-۲-۳. برترین جهاد
- ۹۸..... ۵-۲-۴. علامت و شاخصه شیعه

۹۹	۳-۵. ابعاد عفت.....
۹۹	۱-۳-۵. عفت در اندیشه.....
۹۹	۲-۳-۵. عفت در گفتار.....
۱۰۰	۳-۳-۵. عفت در رفتار.....
۱۰۱	۴-۵. اسباب عفت و پاک دامن۱.....
۱۰۱	۱-۴-۵. تقویت ایمان.....
۱۰۲	۲-۴-۵. تسهیل در امر از دواج.....
۱۰۳	۳-۴-۵. غیرت.....
۱۰۴	۱-۴-۵. یاد ری.....
۱۰۴	۵-۵. تأمل و اندیشه درباره آثار عفت.....
۱۰۵	۵-۵. آثار و نتایج عفت رزی.....
۱۰۵	۱-۵-۵. استحکام بنیاد، بوده.....
۱۰۵	۲-۵-۵. عزت و سربلندی.....
۱۰۶	۳-۵-۵. آرامش روحی و روان.....
۱۰۶	۴-۵-۵. خویشتن داری از گناه.....
۱۰۷	۶-۵. اسباب و زمینه های بی عفتی.....
۱۰۷	۱-۶-۵. چشم چرانی.....
۱۰۷	۲-۶-۵. فراموشی یاد خدا.....
۱۰۸	۳-۶-۵. خلوت با نامحرم.....
۱۰۸	۴-۶-۵. غنا و موسیقی.....

درس ششم: شجاعت

۱۱۱	۱-۶. معنای شجاعت.....
۱۱۲	۲-۶. شجاعت در قرآن.....
۱۱۵	۳-۶. شجاعت در روایات.....
۱۱۷	۴-۶. شجاعت، نشان فاخر نیروهای نظامی.....
۱۱۹	۵-۶. ریشه و خاستگاه شجاعت.....

- ۶-۶. نشانه‌های شجاعت ۱۲۰
- ۶-۶-۱. صبر و استقامت ۱۲۱
- ۶-۶-۲. شدت و قاطعیت ۱۲۱
- ۶-۷. آثار شجاعت ۱۲۲
- ۶-۷-۱. صداقت ۱۲۲
- ۶-۷-۲. جلب محبت و فضل الهی ۱۲۲
- ۶-۷-۳. پیروزی و موفقیت ۱۲۳
- ۶-۷-۴. عزت و سربلندی ۱۲۵

در س هفتم: ایثار و از خودگذشتگی

- ۷-۱. معنای ایثار ۱۲۸
- ۷-۲. ایثار در قرآن ۱۲۹
- ۷-۳. ایثار در روایات ۱۳۱
- ۷-۴. برترین درجه ایثار ۱۳۲
- ۷-۵. جلوه‌هایی از ایثار رزمندگان در دفاع مقدس ۱۳۵
- ۷-۵-۱. ایثار در مال ۱۳۵
- ۷-۵-۲. ایثار در جان ۱۳۶
- ۷-۵-۳. ایثار در امکانات ۱۳۷
- ۷-۵-۴. ایثار در رسیدگی به دیگران ۱۳۷
- ۷-۶. آداب ایثار ۱۳۸
- ۷-۶-۱. داوطلبانه ۱۳۹
- ۷-۶-۲. خالصانه ۱۳۹
- ۷-۶-۳. ایثار بر مؤمن ۱۳۹
- ۷-۷. آثار و نتایج ایثار و از خودگذشتگی ۱۴۰
- ۷-۷-۱. بروز گوهرهای انسانی ۱۴۰
- ۷-۷-۲. عزت و سربلندی ۱۴۰
- ۷-۷-۳. برکت در روزی و ثروت ۱۴۱

۱۴۱	۴-۷-۷. یاداش اخروی
۱۴۲	۵-۷-۷. قدرت و شکست ناپذیری
۱۴۳	۶-۷-۷. زیبونی و شکست دشمن
۱۴۳	۸-۷. عوامل بازدارندهٔ ایثار
۱۴۳	۱-۸-۷. حرص
۱۴۴	۲-۸-۷. حسد
۱۴۴	۳-۸-۷. غرور و خودخواهی
۱۴۵	۴-۸-۷. تکبر

درس هشتم: صبر و پایداری

۱۴۸	۱-۸. مفهوم صبر و استقامت
۱۴۹	۲-۸. ارزش و اهمیت صبر استقامت
۱۵۲	۳-۸. ریشه و منشأ صبر و پایداری
۱۵۳	۴-۸. مراتب و درجات صبر
۱۵۴	۵-۸. اقسام صبر
۱۵۴	۱-۵-۸. صبر بر مصیبت
۱۵۵	۲-۵-۸. صبر بر طاعت
۱۵۵	۳-۵-۸. صبر بر معصیت
۱۵۵	۶-۸. عرصه‌های صبر و استقامت
۱۵۵	۱-۶-۸. صبر در جهاد و دفاع
۱۵۷	۲-۶-۸. صبر در برابر تبلیغات دشمن
۱۵۸	۷-۸. آثار و فواید صبر و پایداری
۱۵۸	۱-۷-۸. کرامت نفس
۱۵۸	۲-۷-۸. آرامش
۱۵۹	۳-۷-۸. نصرت و همراهی خداوند
۱۵۹	۴-۷-۸. یاداش بی حساب الهی
۱۶۰	۵-۷-۸. رحمت و هدایت الهی

- ۱۶۰ ۸-۷-۶. امنیت در زندگی
- ۱۶۱ ۸-۷-۷. دستیابی به اهداف
- ۱۶۱ ۸-۷-۸. امدادهای غیبی
- ۱۶۱ ۸-۹-۹. راه‌های تحصیل و تقویت صبر و پایداری
- ۱۶۱ ۸-۹-۱. تقویت یقین و ایمان
- ۱۶۲ ۸-۴-۲. دعا و درخواست صبر
- ۱۶۲ ۸-۹-۳. ملاحظه حال صابران
- ۱۶۳ ۸-۹-۴. شناخت ماهیت دنیا
- ۱۶۴ ۸-۹-۵. تقویت ایمان دینی و تضعیف انگیزه شیطانی

درس نهم: توکل

- ۱۶۷ ۹-۱. ضرورت وجود تحصیل توکل در نیروهای نظامی
- ۱۶۹ ۹-۲. مفهوم توکل و فلسفه آن
- ۱۷۲ ۹-۳. روح توکل
- ۱۷۵ ۹-۴. منشأ توکل
- ۱۷۶ ۹-۵. مراتب و درجات توکل
- ۱۷۸ ۹-۶. نشانه‌های توکل
- ۱۷۹ ۹-۷. آثار توکل
- ۱۸۴ ۹-۸. راه‌های رسیدن به توکل

درس دهم: حسن خلق

- ۱۸۸ ۱۰-۱. معنا و مفهوم حسن خلق
- ۱۸۹ ۱۰-۲. ارزش و جایگاه حسن خلق در اسلام
- ۱۹۱ ۱۰-۲-۱. کمال ایمان
- ۱۹۱ ۱۰-۲-۲. اصل دین
- ۱۹۲ ۱۰-۲-۳. برترین عمل در ترازوی قیامت
- ۱۹۲ ۱۰-۲-۴. محبوب‌ترین اعمال در نزد خدا
- ۱۹۲ ۱۰-۲-۵. نشانه فضل و برتری

۱۹۲	۱۰-۲-۶ نشانه اهل بهشت
۱۹۳	۱۰-۳-۳ آثار و برکات حسن خلق
۱۹۳	۱۰-۳-۱ آثار دنیوی
۱۹۵	۱۰-۳-۲ آثار اخروی

درس یازدهم: غضب

۲۰۰	۱۱-۱ ماهیت و چیستی غضب
۲۰۱	۱۱-۲ راتب خشم
۲۰۲	۱۱-۳ انواع خشم
۲۰۲	۱۱-۴ خشم و غضب در قرآن
۲۰۴	۱۱-۵ خشم و غضب در روایات اسلامی
۲۰۵	۱۱-۶ اسباب و انگیزه های غضب
۲۰۵	۱۱-۶-۱ عوامل درونی
۲۰۷	۱۱-۶-۲ عوامل بیرونی
۲۰۸	۱۱-۷ آثار و پیامدهای غضب
۲۰۸	۱۱-۷-۱ نابودی ایمان
۲۰۸	۱۱-۷-۲ نابودی عقل و منطق
۲۰۹	۱۱-۷-۳ آشکار کردن عیوب
۲۰۹	۱۱-۷-۴ هموار شدن راه نفوذ شیطان
۲۱۰	۱۱-۸ آثار و فواید کنترل خشم و غضب
۲۱۰	۱۱-۸-۱ تقویت ایمان
۲۱۱	۱۱-۸-۲ رشد و کمال عقل
۲۱۱	۱۱-۸-۳ عزت در دنیا و آخرت
۲۱۲	۱۱-۸-۴ نجات از آتش دوزخ
۲۱۲	۱۱-۹ راه های کنترل خشم و غضب
۲۱۲	۱۱-۹-۱ یاد خدا
۲۱۲	۱۱-۹-۲ یادآوری عظمت عذاب الهی

- ۱۱-۹-۳. وضو گرفتن با آب سرد ۲۱۳
- ۱۱-۹-۴. تغییر وضعیت ۲۱۳
- ۱۱-۹-۵. مبارزه با اسباب و عوامل خشم و غضب ۲۱۴
- ۱۱-۹-۶. تفکر در آثار غضب و برکات حلم ۲۱۵

درس دوازدهم: تواضع و تکبر

- ۱۲-۱. مفهوم تواضع ۲۱۷
- ۱۲-۲. اقسام تواضع ۲۱۹
- ۱۲-۲-۱. تواضع ممدوح ۲۱۹
- ۱۲-۲-۲. تواضع مذموم ۲۲۰
- ۱۲-۳. نشانه‌های تواضع ۲۲۱
- ۱۲-۴. آثار تواضع ۲۲۲
- ۱۲-۴-۱. سربلندی و رفعت مقام ۲۲۲
- ۱۲-۴-۲. رشد و کمال ۲۲۳
- ۱۲-۴-۳. نظم و سامان بخشی ۲۲۳
- ۱۲-۴-۴. محبت و دوستی ۲۲۳
- ۱۲-۴-۵. قبولی عبادات ۲۲۳
- ۱۲-۵. راه‌های تحصیل و تقویت تواضع ۲۲۴
- ۱۲-۵-۱. توجه به عظمت خدا ۲۲۴
- ۱۲-۵-۲. توجه به ضعف انسان ۲۲۴
- ۱۲-۵-۳. انجام فرایض دینی ۲۲۴
- ۱۲-۵-۴. مبارزه با عوامل تکبر ۲۲۵

درس سیزدهم: شرح صدر

- ۱۳-۱. معنا و مفهوم شرح صدر ۲۳۳
- ۱۳-۲. نقش و اهمیت شرح صدر ۲۳۴
- ۱۳-۲-۱. شرح صدر لازمه رهبری الهی ۲۳۵
- ۱۳-۲-۲. بزرگ‌ترین موهبت الهی ۲۳۵

۲۳۶	۱۳-۲-۳. شرح صدر زمینه هدایت پذیری
۲۳۷	۱۳-۳. منشأ و نشانه های شرح صدر
۲۳۸	۱۳-۴. آثار و ثمرات شرح صدر
۲۳۸	۱۳-۴-۱. عفو و گذشت
۲۳۹	۱۳-۴-۲. حق پذیری
۲۴۰	۱۳-۴-۳. انتقاد پذیری و تحمل افکار مخالف
۲۴۱	۱۳-۴-۴. محبت و مهرورزی
۲۴۱	۱۳-۱. عوامل شرح صدر
۲۴۱	۳-۵-۱. یاد خدا
۲۴۱	۱۳-۵-۲. بیرونی و باطنی
۲۴۲	۱۳-۵-۳. عبادت و بندگی
۲۴۳	۱۳-۵-۴. دعا و درخواست از خدا
۲۴۳	۱۳-۵-۵. علم و آگاهی
۲۴۴	۱۳-۵-۶. تمرین و ممارست

درس چهارم: خیرخواهی

۲۴۷	۱۴-۱. معنا و مفهوم خیرخواهی
۲۴۸	۱۴-۲. ضرورت خیرخواهی
۲۵۰	۱۴-۳. اهمیت و جایگاه خیرخواهی در فرهنگ اسلامی
۲۵۰	۱۴-۳-۱. حقیقت دین
۲۵۱	۱۴-۳-۲. خیرخواهی ویژگی پیامبران
۲۵۲	۱۴-۳-۳. حقی از حقوق مؤمنان
۲۵۳	۱۴-۳-۴. بافضیلت ترین عمل
۲۵۳	۱۴-۳-۵. بالاترین منزلت
۲۵۴	۱۴-۴. شرایط نصیحت و خیرخواهی
۲۵۴	۱۴-۴-۱. اخلاص و نیت الهی داشتن
۲۵۶	۱۴-۴-۲. سازگاری گفتار با عمل

- ۲۵۷ ۱۴-۴-۳. نصیحت از روی خیرخواهی
- ۲۵۷ ۱۴-۴-۴. مهربانی و ملاحظت
- ۲۵۸ ۱۴-۴-۵. سعه صدر
- ۲۶۰ ۱۴-۴-۶. حفظ احترام و شخصیت افراد
- ۲۶۰ ۱۴-۵. نشانه‌های انسان خیر خواه
- ۲۶۳ ۱۴-۶. ثمرات خیرخواهی
- ۲۶۳ ۱۴-۶-۱. محبت و دوستی
- ۲۶۴ ۱۴-۶-۲. بهرهمندی از خیر و خوبی
- ۲۶۴ ۱۴-۳-۱. ایمنی از عذاب
- ۲۶۵ ۱۴-۳-۲. پاداش بهشت

درس پانزدهم: روحیه معنوی و نظامی

- ۲۶۸ ۱۵-۱. تعریف روحیه
- ۲۶۹ ۱۵-۲. ضرورت و اهمیت روحیه
- ۲۷۰ ۱۵-۳. دیدگاه اسلام
- ۲۷۲ ۱۵-۴. عوامل تقویت روحیه
- ۲۷۲ ۱۵-۴-۱. ایمان
- ۲۷۳ ۱۵-۴-۲. بصیرت و آگاهی
- ۲۷۵ ۱۵-۴-۳. داشتن هدف
- ۲۷۶ ۱۵-۴-۴. رهبری و مدیریت
- ۲۷۷ ۱۵-۴-۵. امید و توکل
- ۲۷۸ ۱۵-۴-۶. وعده‌های نصرت الهی
- ۲۷۹ ۱۵-۴-۷. رزمایش و مانورهای نظامی
- ۲۸۰ ۱۵-۴-۸. مخفی نگه داشتن اخبار ناخوشایند

درس شانزدهم: عزت نفس

- ۲۸۳ ۱۶-۱. معنا و مفهوم عزت نفس
- ۲۸۴ ۱۶-۲. اصالت عزت

۲۸۵	۱۶-۳. ضرورت و اهمیت عزت نفس
۲۸۷	۱۶-۴. نشانه‌های عزت نفس
۲۸۷	۱۶-۴-۱. توکل بر خدا
۲۸۸	۱۶-۴-۲. دل‌بستگی نداشتن به دنیا
۲۸۹	۱۶-۴-۳. دوری از تمایلات ذلیلانه
۲۸۹	۱۶-۵. راه‌های دستیابی به عزت
۲۹۰	۱۶-۵-۱. درخواست از پروردگار
۲۹۰	۱۶-۵-۲. بندگی و اطاعت خدا
۲۹۲	۱۶-۵-۳. تقوا
۲۹۳	۱۶-۵-۴. جهاد راه خدا
۲۹۴	۱۶-۵-۵. دوری از دشوایان معصوم
۲۹۵	۱۶-۵-۶. آراستگی و تمایل اخلاقی
۲۹۶	۱۶-۶. آسیب‌شناسی عزت نفس
۲۹۶	۱۶-۶-۱. گناه و هوای نفس
۲۹۶	۱۶-۶-۲. اظهار نیاز و درخواست از مردم
۳۰۰	کتابنامه

پیشگفتار

اصول عقاید یا اندیشه‌های پایدی اسلام اساس آیین حیات بخش اسلام است که در شکل‌گیری رفتار مسلمانان تأثیر بسزایی دارد؛ زیرا به‌طور کلی، رفتار انسان‌ها - خود آگاه یا ناخود آگاه - از اصول عقاید و به عبارت دیگر، جهان‌بینی آن‌ها متأثر است. از این رو، برای استقرار و تثبیت نظام ارزشی و رفتاری اسلام باید مبانی عقیدتی آن بررسی شود.

سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران از خجسته نهادهای انقلابی است که رسالت عظیم نشر و گسترش تعارف و ارزش‌های اسلامی و مکارم اخلاقی را در ارتش بر عهده دارد. یکی از راه‌های تحقق این مأموریت خطیر، «آموزش» می‌باشد. از این رو، برای ارتقای دانش و دانش‌آموزی اعتقادی - سیاسی کارکنان آجا، اعم از کادر و وظیفه، «تداوم آموزش» نیازی اجتناب‌ناپذیر است.

از آنجا که مخاطبان آموزش‌های عقیدتی - سیاسی به دو دسته پایور و وظیفه تقسیم می‌شوند، دوره‌های گوناگونی با توجه به سطح تحصیلات آنان، به شرح زیر برایشان برگزار می‌شود:

۱. دوره‌های آموزشی کارکنان پایور:

الف) آموزش درجه‌داری (عمومی، تخصصی اولیه، تخصصی ثانویه و سرپرستی)

ب) آموزش افسری (مقدماتی، عالی و دافوس).

۲. دوره‌های آموزشی کارکنان وظیفه: الف) دوره رزم مقدماتی. ب)

دوره ای-جین خدمت، که در سه سطح زیر دیپلم، دیپلم، فوق دیپلم، و ایسانس و بالاتر برگزار می‌شود.

از این رویه معنیت تربیت و آموزش ساع.س آجا برای رفع نیازهای یادشده و تأمین زیرساخت‌ها لازم با هدف آموزش بهینه، روزآمد، کاربردی و همسو با قوانین و مقررات، موضوعه ابلاغی در حوزه تربیت و آموزش، به‌ویژه نظام جامع تربیت و آموزش سادکل نیروهای مسلح و ارتش، اقدام به بازنگری و تدوین متون آموزش عقیدتی-سیاسی در همه سطوح کرده است.

بر اساس تدبیر فرماندهی معظم س از مبنی بر استفاده از ظرفیت‌های پژوهشگاه امام صادق (ع)، معاونت تربیت و آموزش ساع.س آجا، اقدام به تهیه سرفصل‌هایی برای دوره‌های گوناگون آموزشی اقدام و تدوین این متون را به آن پژوهشگاه واگذار کرد که پس از بررسی و تصویب نهایی سرفصل‌ها در کمیته علمی متشکل از نمایندگان معاونت تربیت و آموزش ساع.س و دانش‌آزمایان پژوهشگاه، تدوین متن به نویسنده واگذار شد. در طول دوره تدوین و نگارش، فردی متخصص در موضوع کتاب، با عنوان ناظر علمی، بر روند کار نظارت داشته و پس از اتمام این مرحله، ناظران سازمانی و نهایی نیز متن را نقد، اصلاح و در نهایت تأیید کردند.

سازمان عقیدتی-سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران با هدف جرایبی کردن نظام جامع تربیت و آموزش نیروهای مسلح در حوزه

آموزش‌های عقیدتی - سیاسی، توجه خود را بر چند موضوع محوری متمرکز کرده است:

- آموزش قرآن (روحوانی، روان‌خوانی، ترجمه و مفاهیم و تفسیر)

- آموزش عقاید (توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد)

- آموزش احکام

- آموزش اخلاق (اخلاق فردی، اجتماعی، سازمانی و ...)

- آموزش احث سیاسی

- آموزش جهاد و دفاع

- آموزش تدبیر اسلامی

- آموزش مدیریت اسلامی

بدیهی است متن پیش‌رو به دلیل محدودیت‌های ناشی از حجم و ساعت آموزش و تنوع موضوعات مرتبط، نمی‌تواند پاسخ‌گوی همه نیازها باشد؛ از این رو، ضروری است استادان محترم:

۱. متن یادشده را مبنای آموزش‌ها قرار دهند، بیان شیوا و خلاقیت استادانه خود، کاستی‌های آن را برطرف کرده و از سبک فراگیران را مرتفع سازند؛

۲. به پرسش‌هایی که مخاطبان در چهارچوب موضوعات آموزش متن دارند با نهایت دقت و توجه پاسخ دهند و این موارد را به معاونت تربیت و آموزش س.ع.س آجا منعکس کنند تا در چاپ‌های بعدی متن از آنها بهره‌برداری شود؛

۳. فراگیران را به فهم و درک مطالب، و نه حفظ آن‌ها هدایت نمایند.

کتاب فرا رو با عنوان «اخلاق اسلامی» در موضوع اخلاق برای دوره مقدماتی رشته‌ای آجانگاشته شده است.

در پایان معاونت تربیت و آموزش س.ع.س آجابر خود لازم می‌دانند از نویسنده محترم این کتاب، جناب آقای حجت الاسلام والمسلمین سیدرضی سیدنژاد، ناظران محترم علمی، سازمانی و نهایی و دیگر دست‌اندرکاران تدوین این متن، به‌ویژه مدیریت و مرکز تدوین متون آموزشی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)، نهایت سپاس و قدردانی را بنمایند.

استادان، فراگیران و مسئولان اجرایی آموزش درخواست می‌شود که دیدگاه‌های ارزشمند و تجربه‌های ارزنده خود را درباره این کتاب، به یکی از روش‌های زیر به این معاونت ارسال کنند:

۱. شماره تماس: ۰۲۱-۸۸۴۱۷۸۱۳؛ شماره فاکس: ۰۲۱-۸۱۹۵۲۴۰۷

۲. مکاتبه به نشانی تهران، چهارراه قصر، سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ساختمان شماره ۶۰، معاونت تربیت و آموزش، مدیریت تهیه متون آموزشی.

معاونت تربیت و آموزش سازمان
عقیدتی - سیاسی آجا

مقدمه

انسان موجودی است که برای رسیدن به کمال بهترین استعدادها را دارد و می‌تواند با پیمودن صراط مستقیم به کمال نهایی خود دست یابد؛ ولی برای حرکت در مسیر رسیدن به کمال مطلوب، نیازمند برنامه و راهنماست. اسلام کامل‌ترین مکتب تربیتی است که با الهام از عظمی‌ترین برنامه و پرورش صفات عالی و با ارزش در وجود انسان مسیر سعادت را برای انسان به ارمغان آورده است. در واقع، بخش عظیم و مهمی از برنامه الهی اسلام به دستورالعمل‌های اخلاقی اختصاص یافته است که در شکل‌گیری شخصیت و حدودی انسان تأثیر شگرفی دارند. بدین سبب، پیامبران و پیام‌آوران الهی در طول تاریخ بشر با دعوت کردن از امت‌ها به پرستش خدای یگانه، و با تکیه بر ارزش‌های اصلی اخلاقی در همه ابعاد زندگی، انسان‌ها را به رشد و رویش رهنمود می‌کردند. حدیث معروف «إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»^۱ گویای این امر مهم است.

حتی امروزه نیز فیلسوفان و اندیشمندان پیروان مکتب‌های مادی، هر یک با بینش و اهداف خاص خود، از اخلاق سخن گفته‌اند و اصول و روش‌هایی

۱. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ق، ج ۱۶.

برای آن مطرح کرده‌اند، که این خود بیانگر اهمیت و سرنوشت‌ساز بودن این مسئله برای انسان، در هر شرایط و در همه جوامع، است. پس، باید گفت: اخلاق جزء جدانشدنی اسلام است و هر مسلمانی وظیفه دارد، همان‌طور که عقیده و اندیشه خویش را تصحیح می‌کند، به اصلاح اخلاق و رفتار خود نیز همت گمارد. اما این مهم برای نیروهای نظامی، به دلیل جایگاه مهم و حساس آنان، بیشتر از جاهای دیگر اهمیت و ضرورت پیدا می‌کند. به‌ویژه اینکه در نظام اسلامی که نیروهای مسلح مایه عزت دین و شرف میهن و ترجمان «وَأَتْلُوا الْحَدِيثَ نِيْهِ نَسْ شَيْئًا مِنْ مَنَافِعِ لِلنَّاسِ» (حدید: ۲۵) هستند و به تعبیر حضرت علی (ع) که به مالک اشتر نسبت است: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ حُصُونُ الرِّعْيَةِ وَرِزْقُ الْوَلَاةِ وَعِزُّ الدِّينِ وَ سُبُلُ الْإِيمَانِ وَ نَسْ تَمُومُ الرِّعْيَةُ إِلَّا بِهِمْ؛» نیروهای مسلح به اذن خداوند، دژ مردم، زینت زمامداران، مایه عزت دین و امنیت‌اند و کار مردم جز به آنان استوار نمی‌شود.»

این جایگاه والا و این مسئولیت حیاتی، ضرورت آراستگی به فضایل اخلاقی را بیش از پیش آشکار می‌کند. بنابراین لازم است نیروهای مسلح، به‌ویژه افسران ارتش جمهوری اسلامی ایران، برای انطباق رسالت خویش افزون‌بر آشنایی با فضایل و رذایل اخلاقی از طریق منابع علمی، به تزکیه و تهذیب نفس اهتمام ورزند.

در این کتاب، براساس سرفصل‌های مصوب، به تبیین برخی آموزه‌های اخلاقی اسلام، که برای نیروهای نظامی ضرورت و اهمیت بیشتری دارند، پرداخته شده است و تلاش شده تا ضمن بیان مهم‌ترین فضایل اخلاقی و راه‌های وصول به آن، به تناسب موضوع، شماری از رذایل و راه‌های اجتناب از

آن‌ها نیز بیان شود تا از این طریق زمینه مناسبی برای توجه و فراهم‌سازی آن‌ها ایجاد شود. بر این اساس در ابتدا به بررسی کلیات اخلاق نظامی در اسلام و در ادامه، به بیان برخی فضایل اشاره شده است. بدیهی است که در این نگاشته کاستی‌ها و نارسایی‌هایی وجود دارد. بنابراین، از همه دانشجویان، مخاطبان و کارکنان در خواست می‌شود با بازتاب نقد و دیدگاه‌های خود، ما را در اصلاح مطالب و غنابخشی آن در چاپ‌های بعدی یاری رسانند.

وَمِنْ اللَّهِ التَّوْفِيقُ وَعَلَيْهِ التَّكْلَانِ

مرکز تدوین متون آموزشی پژوهشگاه

علوم اسلامی امام صادق (ع)